

הלכות שבת ודין ערוב ושחוק

רמב

להזהר בענג השבת ובהוצאותיה, ובהקנה לצרכו, וקבול שְׂכָר המְשֻׁמָּר

גְּרָסִינָן בְּפֶרֶק 'כָּל כְּתָבִי הַקֶּדֶשׁ': אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת (א) – נוֹתֵנִין לוֹ נִחְלָה בְּלֹא מִצְרִים. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: אִם נִצּוֹל מִשְׁעֶבֶד מַלְכוּת. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמַּעֲנֵג שַׁבָּת – נוֹתֵנִין לוֹ מִשְׁאָלוֹת לָבוֹ. וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמִּשְׁמָר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, אִפְּלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה – מוֹחֲלִין לוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֶלְמָלִי שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה כְּהִלְכָתָהּ, לֹא שְׁלִטָה בָּהֶם אִמָּה וְלָשׁוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָא: אֶלְמָלִי מִשְׁמָרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת – מִיָּד נִגְאָלִין.

בית יוסף

רמב

שְׂכָר הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת וְהַמִּשְׁמָרָה כְּהִלְכָתוֹ, לִזְרוּ עֲצָמוֹ הַהוּצָאת שַׁבָּת וְהַהוּצָאת בְּנֵיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה וּפְרוּשׁ 'עֲשֵׂה שַׁבָּתָךְ חֹל', אִי זֶה הוּצָאת הָאֵדָם קְצוּבוֹת לוֹ מִרֹּאשׁ הַשָּׁנָה, אִם אוֹכֵל אֵדָם תָּמִיד לְכַבֹּד הַשַּׁבָּת, וְכֵסֶם בְּגָדָיו בְּיוֹם חֲמִישִׁי מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת

גְּרָסִינָן בְּפֶרֶק קָמָא דְּשַׁבָּת: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת וְכו' – טַעוֹת סוֹפֵר יֵשׁ כָּאֵן, דְּהֵנִי מִימְרֵי לִיתְנָהוּ בְּפֶרֶק קָמָא דְּשַׁבָּת אֵלָא בְּפֶרֶק 'כָּל כְּתָבִי'. וְכָל הֵנִי מִימְרֵי יְלִיף לֵהוּ בְּגִמְרָא מְקַרְאִי וְכֵתֵב מִהֲרִי אַבּוּהָב ו'ל' ד'נוֹתֵנִין לוֹ נִחְלָה בְּלֹא מִצְרִים" הוּא מִדָּה כְּנֻגָּד מִדָּה, שְׂכָשֶׁם שֶׁהוּא מְפַזֵּר מַעוֹת בְּלֹא שְׁעוֹר לְצַרְךָ שַׁבָּת – כֵּן יִתְּנוּ לוֹ נִחְלָה בְּלֹא שְׁעוֹר. וְכֵן מֵה שְׁאָמְרוּ "נִצּוֹל מִשְׁעֶבֶד מַלְכוּת", לְפִי שְׁמֻקְבָּל עָלָיו עַל שַׁבָּת – מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּתוֹ. וְכֵן "נוֹתֵנִין לוֹ מִשְׁאָלוֹת לָבוֹ", כְּדֵי שְׂיוּכָל לְמַלֵּא חֲפָצוֹ מִכָּל עֲנֵג שִׁירָצָה.

וּמָה שֶׁכֵּתֵב אִפְּלוּ עוֹבֵד אֱלִילִים מוֹחֲלִין לוֹ – מִפְּנֵי שֶׁשַּׁבָּת שְׁקוּלָה כְּנֻגָּד כָּל הַמַּעוֹת, שֶׁהִיא מוֹרָה הַשְּׁנִיחָה וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם,

דרכי משה

גְּרָסִינָן בְּפֶסְחִים בְּפֶרֶק 'אֵלּוּ דְּבָרִים': אָמַר רַבָּה: הִבֵּל מוֹדִים בְּשַׁבָּת דְּבַעֲיָנָן 'לָכֶם', דְּכִתְיִב: "וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֵג". פְּרוּשׁ: מִשּׁוּם דְּבַחַד קָרָא בְּתִיב "עֲצַרְתָּ תַּהֲיֶה לָכֶם", וּבְקָרָא אַחֲרֵינָא בְּתִיב "עֲצַרְתָּ לִּי אֱלֹהֶיךָ"; וּפְלִיגִי בֵּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אוֹ בְּלוֹ 'לָכֶם', פְּרוּשׁ: לְאִבָּל וְלִשְׁתוֹת וְלִשְׁמֹחַ בּוֹ, אוֹ בְּלוֹ 'לִי', פְּרוּשׁ: לְלָמֵד וְלִשְׁנוֹת; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: חֲלָקָהוּ – חֲצִיזוֹ 'לִי' וְחֲצִיזוֹ 'לָכֶם'. וְקָאָמַר דְּבַשַּׁבָּת כְּלִי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּבַעֲיָנָן נִמִּי 'לָכֶם'.

א וְהָא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: עֲשֵׂה שַׁבָּתָךְ חֹל וְאֵל תִּצְטַרְךָ לְבְרִיּוֹת – הֵינּוּ בְּדִלָא אִפְּשָׁר לֵהּ, אֲבָל אִפְּשָׁר לֵהּ – צָרִיךְ לְכַבְּדוֹ כְּכֹל יְכָלְתּוֹ, דְּגִרְסִינָן בְּפֶרֶק 'כָּל כְּתָבִי': עֲשִׂירִים שְׂבָכָל הָאֲרָצוֹת, בְּמָה הֵם זוֹכִים? בְּמָה שְׂמַכְבָּדִים אֶת הַשַּׁבָּת. וְגִרְסִינָן נִמִּי בְּהוּא פְּרָקָא: בְּמָה מַעֲנֵגוֹ? בְּדָגִים גְּדוֹלִים וְרֹאשֵׁי שׁוּמִין וְתַבְשִׁיל שֶׁל תִּרְדִּין. וְהָא דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר

וְתוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. וְכִינּוֹן שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת – וְדָאִי עֲבוּדָת אֱלִילִים שְׁעוֹבֵד אֵינּוּ מִפְּנֵי שְׂמָאֲמִין בֵּה, לְכֵן יֵשׁ לוֹ תוֹחֲלָת מַחֲלָה עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה. מָה שָּׂאִין כֵּן בְּעוֹבֵד אֱלִילִים לְפִי שְׁעוּלָה בְּדַעְתּוֹ שִׁישׁ בֵּה מִמֶּשׁ, שֶׁהוּא רְחוּק לְשׁוֹב בְּתְּשׁוּבָה, כִּף נִרְאָה לִי.

וְהָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: אֶלְמָלִי שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה לֹא שְׁלִטָה בָּהֶן אִמָּה וְלָשׁוֹן – מִיָּתִי לֵה בְּגִמְרָא מִדְּכִתִּיב "וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעֵם לְלֶקֶט", וְכִתְיִב בְּתֵרָה "וַיָּבֹא עֲמֶלֶק". וְכֵתֵב מִהֲרִי אַבּוּהָב שָׂאֵם עֲמֶלֶק לֹא הָיָה נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל – לֹא הָיָה שׁוּם אִמָּה וְלָשׁוֹן נִלְחָם בָּהֶם, לְפִי שֶׁהֵיוּ יִרְאִים מִן הַנָּסִים שֶׁנַּעֲשֶׂה לָהֶם בְּמִצְרַיִם וּבִנְיָם. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁבָּא עֲמֶלֶק, אִף עַל פִּי שֶׁשָּׁב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ, עִם כָּל זֶה נִתֵּן יָד לְפּוֹשְׁעִים לְבֹא לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל.

א וְהָא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: עֲשֵׂה שַׁבָּתָךְ חֹל וְאֵל תִּצְטַרְךָ לְבְרִיּוֹת – הֵינּוּ בְּדִלָא אִפְּשָׁר לוֹ – כֵּן כְּתִיב הַתּוֹסֵפוֹת בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' דְּבִיצְחָה אֵהָא דְּאָמַר "לֹוּ עָלִי וְאִנִּי פּוֹרַע", דְּהָא דְּאָמְרִינָן "עֲשֵׂה שַׁבָּתָךְ חֹל וְאֵל תִּצְטַרְךָ לְבְרִיּוֹת" – הֵנִי מְלִי שָׂאִין לוֹ לְפָרַע. וְכֵן הֵם דְּבָרֵי הַרְמְבָּ"ם, שֶׁכֵּתֵב בְּפֶרֶק ל': אֵינּוּ חִיב

(א) וְעִין לְקַמְן סִימָן תר"בִּי אִי צָרִיךְ לְלוֹשׁ פֶּת בְּבֵית לְכַבֹּד שַׁבָּת. כֵּתֵב מִהֲרִי"ל: טַעְמָא דְּאוֹכְלִים מוֹלִיתָא בְּלִיל שַׁבָּת – זָכַר לְמֶן שֶׁהָיָה מִנָּח טַל לְמַעֲלָה וְטַל לְמַטָּה, הֵכָא נִמִּי הַבְּשֵׁר מִנָּח בֵּין דְּפִי הָעֶסֶה.

הגהות והערות

רמב א כ"ה בר"פ, וברפ"ס אי' בפ"ק דשבת. 3 רמג.

מראה מקום

רמב א קיח.. ב שבת קיח: ג טו: ד ה"ז. ה הלכות שבת עמ' כח.